

حکومەتا هەرێما کوردستانێ - عیراق

وەزارەتا خواندنا بلند و ڤەکۆلینێن زانستی

Zanîngeha Polîteknîkî ya Duhokê ز

پەیمانگەها تەکنیکی یا زاخۆ

پشکا کارگێری کار

کارسازی و پرۆژێن بچووک

(Small Entrepreneurship and Enterprises)

(2)

مامۆستایێ بابەتێ

جەعفەر سادق سەفەر

٢٠٢٥ -٢٠٢٦

يعكس الواقع المحلي معتمدا على بعض الأسس المنطقية ومنها:) ژبەر هندێ، دبیت پێدڤی بیت کو پێناسەیەکا دیارکری بۆ پرۆژێن بچووک بهێتە دانان و گەهشتن ب پێناسەیەکا گشتگیر کو رەنگڤەدانا راستییا ناخۆیی بیت و پشت ب هندەک بنەمایێن لۆژیکی ببەستیت، ژوانا:

- ✓ خوودانێ پرۆژەی (مالک) رێڤەبەرێ پرۆژەی بیت.
- ✓ هژمارا کرێکاران کێم و سنوردار بیت.
- ✓ رێڤەبەری و خودانی سەربەخۆ بن و چ لایەنێن دی دەستێوەردانێ د کارێ پرۆژەی دا نەکەن.
- ✓ چالاکیا پرۆژەی بتنێ ل ئێک دەڤەر بیت (واتە، چ لقێن دی بۆ پرۆژەی نەبن).

معايير اختيار المشاريع الصغيرة

ومن أهم المعايير المستخدمة للتميز بين المشاريع الصغيرة والمشاريع الكبيرة ما يلي:

پێڤەرێن هەلبژارتنا پرۆژێن بچووک

ژ گرنگترین پێڤەرێن کو بۆ جیاوازیکرنێ دناڤبەرا پرۆژێن بچووک و پرۆژێن مەزن دا دهێنە بکارئینان ئەڤەنە:

١. پێڤەرێ ژمارا کرێکاران

٢. پێڤەرێ قەبارێ سەرمایێ وەبەرهێنکری

٣. پێڤەرێ داهاتی

٤. پێڤەرێ بهایێ زێدەبوویی

٥. ئاستێ پسپۆرییێ د رێڤەبەرییێ دا

٦. ئاستێ پێشکەفتنا تەکنۆلۆژی

٧. پێڤەرێن کۆگەهکرن و کۆگەهان

٨. پێڤەرێ رێکخستنێ

تعريف المشاريع الصغيرة پێناسەیا پرۆژێن بچووک:

ئەو هەر پرۆژەکە کو ژمارا کرێکارێن تێدا سنوردار بیت، و پێدڤی ب سەرمایێن مەزن و گەلەک بۆ کارێ خۆ نەبیت، و خودانییا وێ بتنێ یا خودانێ پرۆژەی یان هەڤپشکەکێ دی بیت، و چالاکییا خۆ د ناڤ دەڤەرەکا جوگرافی یا سنوردار دا ئەنجام بدەت.

أنواع المشاريع الصغيرة: جورێن پرۆژێن بچووک:

١ .پرۆژێن بەرهەمئینانێ

١ .مشروعات إنتاجية

٢ .پرۆژێن بازرگانی

٢ .مشروعات تجارية

- فرۆتنا تاک **(ب مفرد):** دوکانێن بقالیێ، جل و بەرگان، ئامیرێن ئەلکترۆنی، و کەل و پەلێن ناڤمالێ.
- فرۆتنا کوم **(ب جملە):** بەلاڤکرنا بەرهەمان لسەر فرۆشیارێن تاک و دامەزراوەهان.
- هەناردە و هاوردە: کرینا کەرەستەیان ژ دەرڤە و فرۆتنا وان د ناڤخۆ دا یان بەروڤاژی.

٣. مشروعات خدمية (پرۆژێن خزمەتگوزاری)

٤ .مشروعات حرفية (پرۆژێن پیشەیی/دەستی)

٥ .مشروعات تقنية (پرۆژێن تەکنیکی)

٦ .مشروعات زراعية (پرۆژێن چاندنێ)

- الإنتاج النباتي (بەرهەمێ رووەکی): چاندنا بەرهەم، کەسکاتی و فێقی.
- الإنتاج الحيواني (بەرهەمێ گیانەوەری): خودانکرنا مالات، مریشک و ماسیان. بەرهەمئینانا ماست و شیرەمەنی، گۆشت، هێک و ماسیان.

٧ .مشروعات سياحية (پرۆژێن گەشتیاری)

٨ .مشروعات استثمارية (پرۆژێن وەبەرهێنانێ)

عناصر ومكونات المشروع الصغير (پێکهاته و بەشێن پرۆژەیێ بچووک):

ل دەمێ دەستپێکرنا هەر پرۆژەکێ بچووک؛ کومەکا پێکهاتەیێن سەرەکی یێن پرۆژەی دهێنە بەرچاڤ وەرگرتن کو رۆلەکێ بەرچاڤ د سەرکەفتنا ویدا دگێڕن، و ئەوژی ئەڤەنە:

١ .رأس المال (سەرمایە) *p=*

سەرمایە ئەو کۆژمێ پارەیێ نەقدی یە یێ پێدڤی کو بهێتە دابینکرن ژبۆ کرینا پێدڤیێن پرۆژەی و دەستپێکرنا کارپێکرنا وی و دانا مووچە و کرێیان و مەزاختن لسەر پرۆسەیێن بەرهەمئینانێ.

٢ .الأصول الثابتة (سەروەتێ نەگوهێز)

ئەو هەمی ئامادەکاری نە یێن د پرۆژەی دا دهێنە بکارئینان بۆ بەرهەمئینانا بەرهەمان یان پێشکێشکرنا خزمەتگوزاریێن کو پرۆژە لسەر هاتیە دامەزراندن، و گەلەک جورن ژ وان ژی ئەرد، ئاڤاهی، ئامیر، و مەکینە و کەرەستە.

٣ .موقع المشروع (جهێ پرۆژەی)

٤ .الموارد البشرية (ژێدەرێن مرۆڤی)

٥ .پرۆسەیێن بەرهەمئینانێ (العمليات الإنتاجية)

٦ .رێڤەبەری (الإدارة)

٧ .بازاڕکرن (التسويق)

أهداف المشاريـع الصغيرة :ئارمانجێن پرۆژەیێن بچوووک:

١ .پەیداکرنا پتر دەلیڤەیێن کاری بۆ گەنجان و کێمکرنا رێژا بێکاریێ.

٢ .ئاڤاکرنا ناڤ و نیشانەکا بازرگانی یا کەسایەتی یا نوو و کارکرن لسەر زێدەکرنا گەشەکرنا وێ بۆ رکابەری کرنا کومپانییێن مەزن.

٣ .پێشکێشکرنا بەرهەم یان خزمەتگوزارییێن نوو کو دبیت کومپانییێن مەزن پێشکێش نەکەن، و گەلەک چینێن جڤاکی پێدڤی پێ هەبن.

٤ .باشترکرنا رکابەریا بەرهەمێن ناڤخۆیی، لسەر ئاستێ ناڤخۆ و دەرڤە.

٥ .زێدەکرنا داهاتی بۆ خودانێن پرۆژەیێن بچوووک، ژ پێخەمەت باشترکرنا ئاستێ ژیارا وان.

٦ .پشت نە بەستن ب تنێ لسەر کارکرنا دناڤ کەرتی گشتی دا، و پاشی کێمکرنا فشارێ لسەر وی کەرتی.

٧ .بهێزکرنا ئابوورێ نیشتیمانی د وان وەلاتان دا یێن کو پرۆژەیێن بچوووک تێدا زێدە دبن.

أهمية المشروعات الصغيرة للاقتصاد الوطني

گرنگیا پرۆژەیێن بچوووک بۆ ئابوورێ نیشتیمانی:

١ .د بیاڤێ چالاکییێن بەرهەمئینان، خزمەتگوزاری و چاندنێ دا کار دکەن.

٢ .پشکەکا مەزن ژ پێدڤیێن بازارێ ناڤخۆیی دابین دکەن.

٣ .پشکداریێ د ئامادەکرنا کارکەرێن شارەزا دا دکەن.

٤ .پشکداریێ د چارەسەرکرنا ئاریشا بێکاریێ دا دکەن.

٥ .پێکهاتەیا سەرەکی نە د پێکهاتێ بەرهەمئینان و ئابوورێ وەلاتێن جیهانێ دا.

٦ .هاریکاریێ د پێشخستنا تەکنۆلۆژیا و هونەرێن بەرهەمئینانا ناڤخۆیی د جڤاکی دا دکەن و پالنانا ڤان پرۆژان بەرەڤ هەلویستێن رکابەریێ یێن باش.

٧. پرۆژەیێن بچوووک بووینە ئێك ژ ئامرازێن گەشەپێدانا ئابووری و جڤاکی د پرانیا وەلاتێن جیهانێ یێن پیشەسازی و وەلاتێن گەشەکرنێ دا ب هەڤرا

فوائد المشاريع الصغيرة: .   :   مفايێن پرۆژەیێن بچووک

١. خلق فرص عمل   **   **پەیداکرنا دەلیڤەیێن کاری**

پرۆژەیێن بچووک هاریکاریێ د پەیداکرنا پتر دەلیڤەیێن کاری دا دکەن، و ب ڤێ چەندێ رۆلەکێ راستەوخۆ د کێمکرنا رێژا بێکاریێ دا د ناڤ جڤاکێن جودا دا دگێرن.

٢ .ابتكار طرقًا جديدة للعمل

٢ .داهێنانا رێکێن نوی یێن کاری

٣ .تقديم منتجات وخدمات جديدة

پێشکێشکرنا بەرهەم و خزمەتگوزاریێن نوی

٤ .**دعم الاقتصاد المحلي**

٤ .پشتەڤانیکرنا ئابووریێ ناخۆیی

٥ .**بناء هوية المجتمع**

٥ .ئاڤاکرنا ناسناما جڤاکی

خصائص المشروعات الصغيرة

تایبەتمەندیێن پرۆژەییێن بچووک:

١ .بچووکی یا قەبارێ پرۆژەیی ل گۆرەی پرۆژەیێ مەزن.

٢ .پرۆژەیێ بچووک نە پێدڤی ب جهەکێ مەزنە ژبۆ ئەنجامدانا چالاکییێن خۆ.

٣ .د پرۆژەیێ بچووک دا، خودانی و رێڤەبەری دئێنە کۆمکرن.

٤ .پرۆژەییێن بچووک نە پێدڤی ب پشتەڤانیەکا دارایی یا مەزنن.

٥ .رێڤەبەری ب سەربەخۆیا خۆ دهێتە نیاسین.

٦ .ئاستێ مەترسیێ کێمە ل گۆرەی پرۆژەییێن مەزن.

٧ .پشت ب تەکنۆلۆژیایەکا سادە د بەستیت.

٨ .کێمیا ژمارا کرێکەران.

٩. پێشکێشکرنا کالا و خزمەتگوزاریان ب شێوەیەکێ راستەوخۆ بۆ جڤاکێ ناخۆیی.

التحديات التي تواجه المشاريع الصغيرة وكيفية التغلب عليها

خوارێ دیارترین ئاستەنگێن روو ب رووی پرۆژەیێن بچووک دبن و چاوانییا سەرکەفتن ب سەر وان دا هەنە:

١ .کێماسیا پشتەڤانیا دارایی (التمويل)

کێماسیا پشتەڤانیا دارایی ئێک ژ مەزنترین ئاستەنگانە کو روو ب رووی پرۆژەیێن بچووک دبیت. گەلەک خودان کار (رواد الأعمال) تووشی زەحمەتیێ دبن د دەستڤەئینانا سەرمایەیێ پێدڤی دا بۆ دەستپێکرنێ یان بەرفرەهبوونێ.

بۆ چارەسەرکرنا ڤێ ئاریشێ، خودان کار دشێن ل پشتەڤانیا دارایی ب رێکا چەندین کەنالان بگەڕن، وەکو قەرزێن بانکی، یان پەنابرن بۆ پشتەڤانیا کوم (التمويل الجماعي) یا کو د ڤان دوماهییان دا بەربەلاڤ بووی.

٢ .پێشبرکیا دژوار

٣ .رێڤەبرنا ژێدەرێن مرۆڤی

٤ .خۆگونجاندن دگەل گوهۆرینان

بازاڕ ب لەز دهێنە گوهۆرین، و تەکنۆلۆژیا ب بەردەوامی پێش دکەڤیت، ئەوا کو ئاستەنگەکا مەزن لسەر کۆمپانییێن بچووک دروست دکەت بۆ خۆگونجاندنێ دگەل ڤان گوهۆرینان.

چارەسەری ئەوە کو ب شێوەیەکێ بەردەوام چاڤدێریا ئاراستەیێن بازاڕی بهێتە کرن و ستراتیژیێن نەرم بهێنە پێشئێخستن کو هاریکاریا پرۆژەی بکەن دگەل پێشکەفتنان بچیت.

٥ .رێڤەبرنا دەمی

٦ .نە سەقامگیریا دارایی

مبررات وجود المشاريع الصغيرة))))======پاساوێن هەبوونا پرۆژێن بچووک

١ .بهێزکرنا داهێنان و ئافراندنێ

٢ .دابینکرنا دەلیڤەیێن کاری یێن نوی

پرۆژێن بچووک بزوێنەرەکێ سەرەکی نە بۆ دابینکرنا دەلیڤەیێن کاری یێن نوی. ئەڤ پرۆژە ب شیانا خۆ یا مەزن بۆ بکارئینان و وەرگرتنا هێزا کاری ژ پرۆژێن مەزن جودا دبن. هەروەسا دبنە ئەگەرێ دروستبوونا کارێن تایبەتمەند و جورەوجور، کو پشکدارییێ د کێمکرنا رێژا بێکارییێ و باشترکرنا ئاستێ ژیارا جڤاکی دا دکەت.

٣ .پشکداری د گەشەپێدانا ئابووری دا

٤ .بەرسڤدانا بلەز بۆ گوهورینێن بازاری

ب راستی پرۆژێن بچووک خودان نەرمیەکا زێدەترن د خۆ گونجاندنێ دا دگەل گوهورینێن بلەز یێن بازاری بەراورد دگەل کومپانییێن مەزن. ئەڤ پرۆژە دشێن بریارێن بلەز بدەن و ب شێوەیەکێ کاریگەر بەرسڤا پێدڤیێن گوهڕاو یێن کریارِان بدەن. هەروەسا خودان شیانەکا مەزنترن بۆ خۆ گونجاندنێ دگەل پێشکەفتنێن تەکنولوجی و گوهورینێن د حەز و ڤیانان دا.

٥ .بەلاڤکرنا سامانی لسەر ئاستەکێ بەرفرەه

٦ .جورەوجورکرنا ئابوورێ نشتیمانی / تنويع الاقتصاد القومي

وفورات المشروع الصغير ((==پارقەکرنێن (وفورات) پرۆژا بچووک

١ .هاریکاری خواستن ژ شارەزایان، نە دامەزراندنا وان: مفاوەرگرتن ژ شارەزایان لدیف پێدڤیێ، بێ کو ب شێوەیەکێ هەمیشەیی بهێنە دامەزراندن.

٢ .هاریکاری دناڤبەرا چەندین پرۆژێن بچووک دا بۆ گەهشتن ب بەرهەمەکێ مەزنتر.

٣ .جوداکرنا قوناغێن بەرهەمئینانێ یێن دیارکری و دانە پرۆژێن تایبەتمەند: (بۆ نموونە، بەرهەمئینانا جورێن دیارکری یێن پێلاڤان و فرۆتنا وان د سەنتەرێن مەزن یێن فرۆتنێ دا ل شوینا خودانیەتیا سەنتەرێن فرۆتنێ).

٤ .زێدەکرنا بەرهەمداریا کرێکەران ژ ئەنجامێ کێمکرنا قەبارێ کارگێڕیا بیرۆکراتی: و هەروەسا باشترکرنا پەیوەندیێ دناڤبەرا کارگێڕی و کرێکەران دا (پەیوەندیەکا ڕاستەوخۆ).

٥ .نەرمی (المرونة) د لەزاتیا دەرکرنا بڕیارێن کارگێڕی دا لدیف داخازیێن بازاری.

مراحل إنشاء المشروع الصغير /قوناغێن دامەزراندنا پرۆژا بچووک الصغیر

ئێکەم: دیارکرنا پرۆژەی

ئەڤ پێنگاڤە ڤان خالان بخۆڤە دگریت: گەشەپێدانا بیرۆکەیێ دا کو ببیتە دەلیڤەیەک، دیارکرنا بەرهەمێ هەلبژارتی، دیارکرنا ڕادەیێ پێدڤیا بازاری بۆ وی بەرهەمی، کینە کریارٍ؟ و چەندە سەرمایێ نێزیکی یێ پێشنیارکری.

دووەم: ئامادەکرنا پرۆژەی

ئەڤ پێنگاڤە ڤان خالان بخۆڤە دگریت: پلانا کاری، دیارکرنا کارکەرێن پرۆژەی، دیارکرنا جهێ پرۆژەی، چاوانیيا بەرهەمئینانێ یان پێشکێشکرنا خزمەتگوزارییێ، داهاتێن چاڤەڕێکری، و خەرجیێن ئەگەری.

سێیەم: هەلسەنگاندنا هەلبژارتنێن پرۆژەی / ثالثًا: تقييم خيارات المشروع

ئەڤ پێنگاڤە هەلبژارتنێن سەرەکی یێن پرۆژەی بخۆڤە دگریت، وەکو دیارکرنا ژێدەرێن پارەدارکرنێ (التمويل)، ئەرێ دێ خودانێ کاری (رائد الأعمال) پەنایێ بۆ قەرکرنێ بەت یان نە؟ و دێ ژ کیرێ قەر کەت؟ و دێ چەند قەر کەت؟ و ئەرێ دێ هەڤپشکەکی بۆخۆ هەلبژێریت، یان دێ ب تنێ پرۆژەی ئەنجام دەت؟

چوارەم: بجهئینانا پرۆژەی / رابعًا: تنفيذ المشروع

ئەڤ پێنگاڤە بەرنامێ دەمی یێ بجهئینانا کریارێن پرۆژەی بخۆڤە دگریت، و دێ کنگی دەست پێ کەت؟ و چاوانیيا برێڤەبرنا کریارێن وی، و دابەشکرنا کاران دناڤبەرا تیما کاری دا.

پێنجەم: پێداچوون و هەلسەنگاندنا پرۆژەی / خامسًا: مراجعة المشروع وتقييمه

ئەڤ پێنگاڤە هەلسەنگاندنا کارکرنا پرۆژەی و کارکەرێن تێدا، و ڕادەیێ قازانجکرنا وی، و ڕادەیێ گەهشتنا ب ئارمانجێن پرۆژەی بخۆڤە دگریت. هەروەسا ئەڤ پێنگاڤە ڕێکێن دویڤچوونا پرۆژەی و پێشکەفتن و گەشەکرنا وی، و ئامرازێن چاڤدێری و کۆنترۆلکرنا مەترسیێن ئەگەری یێن پرۆژەی بەری ڕویدانا وان، و ل دویماهیێ دانانا پلانەکا یەدەگ (احتياطية) بۆ دەرکەفتن ژ پرۆژەی، بخۆڤە دگریت.

هەلسەنگاندنا پرۆژان چیە؟ / ماهو تقييم المشاريع

مەبەست پێ خواندن و شلۆڤەکرنا پرۆژانە ب ئارمانجا دەرکرنا بڕیارێ دەربارەی پرۆژێن پێشنیارکری ب قەبیلکرن یان ڕەتکرنا وان و پاشی دیارکرنا گرنگییا وان (أولوياتها)، و ئەڤە ڕێکخستنا وان رامان ددەت لدیڤ پلەیێن قەبیلکرنا وان.

پرۆژێ وەبەرهێنانێ چیە؟ / ماهو المشروع الاستثماري

ئەو قەوارەیەکێ ئابووری یە کو تێدا توخمێن ئابووری (کار، ئەرد، سەرمایە، ڕێکخستن) دهێنە ئێکخستن ژ پێخەمەت بەرهەمئینانا کالایەکی یان خزمەتگوزاریەکێ کو کریارٍ پێدڤی پێیە و مفایەکی یان تێرکرنەکا دیارکری بۆ وی دابین دکەت.

ئارمانجێن پرۆژێن وەبەرهێنانێ / أهداف المشروعات الاستثمارية

- ✓ گەهشتن ب بلندترین ڕادە ژ فرۆتنێ
- ✓ ب بلندترین ڕادە ژ قازانجان. گەهشتن
- ✓ گەهشتن ب داهاتەکێ گونجای کو هاریکار بیت لسەر بەردەوامییا پرۆژەی.
- ✓ گەهشتن ب بلندترین ڕێژا گەشەکرنا پاشەرۆژێ بۆ پرۆژەی.
- ✓ پشکداریکرن د ئابوورێ نشتیمانی دا.